

Genişletilmiş Özet

Genç Yetişkinlikteki Bireylerde Olumsuz Çocukluk Deneyimleri ve Kumara İlişkin Bilişsel Yapıların Kumar Oynama Davranışı ve Nedenleri Üzerindeki Etkisi

Giriş

Kumar oynama davranışı kişiler için eğlenceli hatta zararsız bir eğlence aracı anlamına gelse de, bu davranış zaman içinde bağımlılığa dönüşebilir ya da hem kişi üzerinde hem de aile ve toplum üzerinde psikososyal ve ekonomik olarak zorlanmalara sebep olan problemleri bir davranışa dönüşebilir. Sonuçta kumar oynama davranışının yalnız kişileri değil tüm toplumu etkiliyor olmasıyla beraber bu davranışı halk sağlığı sorunu olarak ele almanın faydalı olacağı düşünölmüştür.

Kumar oynama davranışının kalıtsal, bireysel veya sosyal birçok nedeni olabileceği gibi birçok dış etken de kumar oynama davranışı için motivasyon oluşturarak kumar oynamaya neden olabilmektedir. Kalıcı, tekrarlayan ve uyumsuz bir davranış olarak ele alındığında kontrol edilememesi, önemli psikososyal sonuçlara yol açması; bu davranışın etiyojisini açıklamak için tutarlı bir kavramsal çerçeve ve biyolojik ve psikolojik faktörlerle doğrulanmış bir nedensel yaklaşıma olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır.

Kumar oynama motivasyonunu ve kumara ilişkin bilişsel yapıyı doğru anlamak; klinik ortamda teşhis ve tedavi etmek ve halk sağlığı çalışmaları yürütmek için oldukça önemlidir. Aynı zamanda kumar oynama bozukluğuna yönelik bir farkındalık oluşturmak ve toplumu uyarı işaretlerinden haberdar etmenin de bir aracı olarak kullanılabilir. Dolayısıyla kumar oynama yönelik önleme çalışmalarının geliştirilmesine öncelik verilmelidir. Fakat önleme çalışmalarının ilk adımı sorunun tanımlanması ve risk altındaki grupların belirlenmesidir. Bu açıdan yapılan çalışmanın alana önemli katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu açıdan kumar oynama davranışının düzeylerini belirlemek ve gerekli müdahaleler için çalışmalar yapmak sağlıklı toplumsal yapı oluşabilmesi için önem taşımaktadır. Bu çalışmanın mevcut boşluğu dolduracağı ve konu ile ilgili diğer çalışmalara kaynak oluşturacağı düşünölmektedir.

Yöntem

Bu araştırmanın evrenini çeşitli bahis büfelerine başvuran ve vurmayan genç yetişkinler oluşurmaktadır. Araştırmanın örneklemini Malatya, Elâziğ, Antalya, İstanbul ve Gaziantep illerindeki çeşitli bahis büfelerine başvuran ve vurmayan 18-30 yaş aralığında ki 232 genç yetişkinden oluşmaktadır. Bahis büfelerine başvuran ve vurmayan kişiler amaçlı ve uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.

Çalışmaya katılan genç yetişkinlere Kişisel Bilgi Formu, South Oaks Kumar Tarama Testi (SOKTT) , Kumara İlişkin Bilişler Ölçeği (GRCS-T), Kumar Oynama Nedenleri Ölçeği (KONÖ) ve Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği (ÇÇOYÖ) uygulanmıştır.

Araştırmaya alınan verilerin analizleri SPSS (Statistical Program in Social Sciences) 25 programı ile gerçekteştirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluk testleri yapılarak parametrik ve parametrik olmayan yöntemlerden hangisinin kullanacağı belirlenmiştir. AMOS 23 paket programı ile Gözlenen Değişkenler ile Yol Analizi yapmak için Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) kurulmuş modelin uyum iyiliği ve test değerleri yorumlanmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan bireylerin %20'si (43) Malatya'dan, %21,4'ü (46) Elâziğ'dan, %6'sı (13) Antalya'dan, %5,1'i (11) İstanbul'dan ve %47,4'ü (102) Gaziantep illerindedir. Katılımcıların %90,2'si (194)'ü erkek iken %9,8'i (21) kadındır. %28,8'inin (62) medeni durumu evli iken %64,2'si (138) bekarıdır. Katılımcıların %52,1'i (112) üniversite mezunudur. İş, çalışma ve öğrencilik durumlarına bakıldığında %60,5'inin (130) çalışıyor olduğu görölmüştür. Aylık gelir %47'sinin (101) geliri 2.001,00-5.000,00 TL arasında çoğunluktur. Katılımcıların %21,9'unun (47) 18-22 yaş arasında, %39,1'inin (84) 23-27 yaş arasında ve %39,1'i (84) 27 yaş ve üzeridir.

Katılımcıların %10,2'sinin (22) ilk defa 9-13 yaş arasında kumar oynama davranışı gösterdiği görölrken %63,3'ü (136) 14-18 yaş arasında ilk kez oynamıştır.

Katılımcıların ilk oynadıkları oyunların oranları ise %16,7'si (36) sayısal loto, %47'si (101) iddia, %9'u (2) süper loto, %7,9'u (17) süper toto, %2,3'ü (5) şans topu, %6'sı (13) at yarışı, %4,2'si (9) kazı kazan, %6,5'i (14) piyango, %1,9'u (4) 10 numara ve %6,5'i (14) diğer şans oyunları şeklinde dağılım göstermektedir.

Kumar oynama nedeninin, çocukluk çağı olumsuz yaşantılarından ($\beta = ,111; p < ,01$) ve bilişsel yapılardan ($\beta = ,714; p < ,01$) olumlu yönde etkilendiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ayrıca kumar oynama davranışının bilişsel yapılardan ($\beta = -,355; p < ,01$) olumsuz yönde etkilendiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, kumar oynama nedenleri, kumar oynama davranışları ve kumara ilişkin bilişsel yapılar değişkenlerinden oluşan model test edilmiştir. Ancak kumar oynama davranışı ve çocukluk çağı olumsuz yaşantılar arasındaki

regresyon katsayısının istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu nedenle analize devam edebilmek için bu regresyon katsayısına ait yol silinerek analiz tekrarlanmıştır. Bireylerin kumar oynama davranışlarında çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p < ,05$). Analiz sonucunda genç yetişkinlikteki bireylerde kumara ilişkin bilişsel yapıların kumar oynama davranışı üzerinde var olduğu düşünülen etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kumar oynama davranışı bilişsel nedenlerden ($\beta = -,355$; $p < ,01$) olumsuz yönde etkilenmektedir. Genç yetişkinlikteki bireylerde olumsuz çocukluk deneyimlerinin kumar oynama nedenleri üzerinde var olduğu düşünülen etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kumar oynama nedenleri çocukluk çağı olumsuz yaşantılarından ($\beta = ,111$; $p < ,01$) olumlu yönde etkilenmektedir. Genç yetişkinlikteki bireylerde kumara ilişkin bilişsel yapıların kumar oynama nedenleri üzerinde var olduğu düşünülen etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kumara ilişkin bilişsel yapılar kumar oynama davranışlarını ($\beta = ,714$; $p < ,01$) olumlu yönde etkilemektedir. Bilişsel yapılar kumar oynama nedenlerindeki değişimin (varyansın, R^2) %13'ünü açıklamaktadır. Çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ve bilişsel yapılar kumar oynama nedenlerindeki değişimin (varyansın, R^2) %52'sini açıklamaktadır.

Tartışma

Çalışma genç yetişkinlikteki bireylerin kumar oynama yaşantılarının kurulan modele göre doğrulanıp doğrulanmadığı üzerinedir. Kurulan yapısal eşitlik modelinde (YEM) kumar oynama nedenlerinin, çocukluk çağı olumsuz davranışlardan ve bilişsel yapılardan olumlu yönde etkilendiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ayrıca kumar oynama davranışının bilişsel yapılardan olumsuz yönde etkilendiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bireylerin kumar oynama davranışlarında çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Bu bilişsel yapılardaki farklılıklar kumar oynama davranışı üzerindeki şiddet, sıklık, sorunlu kumar ve kayıp gibi bireysel farklılıklarla ilişkili bulunmuştur. Çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının kumar oynama davranışı üzerindeki etkisi doğrudan olmak yerine kumar şiddetini belirleme şeklinde olabileceği düşünülmüştür.

Sonuç olarak genç yetişkinlikteki bireylerin kumar oynama nedeninin, çocukluk çağı olumsuz yaşantılarından ve bilişsel yapılardan olumlu yönde etkilendiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ayrıca kumar oynama davranışının bilişsel yapılardan olumsuz yönde etkilendiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bireylerin kumar oynama davranışlarında çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Kumar oynama davranışı bilişsel nedenlerden olumsuz yönde etkilenmektedir. Kumar oynama nedenleri çocukluk çağı olumsuz yaşantılarından olumlu yönde etkilenmektedir. Kumara ilişkin bilişsel yapılar kumar oynama nedenlerini olumlu yönde etkilemektedir. Bilişsel yapılar kumar oynama nedenlerindeki değişimin %13'ünü açıklamaktadır. Çocukluk çağı olumsuz deneyimleri ve bilişsel yapılar kumar oynama nedenlerindeki değişimin %52'sini açıklamaktadır.

Kumar oynama davranışı son yıllarda her yaşta bireyi etkilemekte olan, toplum sağlığını tehdit eden bir unsur olarak görülmektedir. Bu davranışın giderek yaygınlaşması ve teknolojiyle birlikte daha ilgi çekici hale gelmesi bu durumun kişinin yaşam kalitesinde problem yaratacağını öngörebilmektedir. Bu açıdan kumar davranışını tanımak bize etkilerini ve risk faktörlerini tespit etme fırsatı sağlamaktadır. Böylece önleme girişimleri kapsamında bağımlılık gelişmeden tarama ve erken müdahalede neler yapılabileceği düşünülmelidir.